

ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІВНИХ ТА КНИЖКОВИХ ФОНДІВ

УДК 091.2:77.03:027.021(477-25)НБУВ

*М. О. Тарасенко,
доктор історичних наук
Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського
НАН України*

НЕВІДОМІ ФОТОГРАФІЇ ДАВНЬОЄГИПЕТСЬКОГО ПАПІРУСУ З БІБЛІОТЕКИ О. БРАНИЦЬКОГО (ІР НБУВ, ф. XXIV, № 2702)¹

Предметом статті є ідентифікація двох аркушів давньоєгипетського сувою на чотирьох фотографіях з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (фонд XXIV, № 2702). З'ясовано, що на цих світлинах представлений папірус № 147822 Національного Музею у Варшаві (т. зв. «папірус Битомський»). Фотографії цього сувою з фондів Інституту рукопису дозволяють визначити ім'я його першого власника й припустити, що цей манускрипт був привезений з Єгипту до Польщі графом Олександром Браницьким і до Другої світової війни зберігався в його бібліотеці в Суха-Бескидзькій. Оскільки О. Браницький був одним із піонерів фотографії в Польщі, знімки цього папірусу, можливо, були зроблені ним власноруч.

Ключові слова: фотографії, давньоєгипетський папірус, О. Браницький, «папірус Битомський».

У центрі уваги цієї статті постане проблема ідентифікації двох аркушів давньоєгипетського папірусу на фотографіях з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (надалі – ІР НБУВ). У фонді XXIV («Уманська збірка») цього Інституту за № 2702 зберігаються чотири чорно-білі фотографії давньоєгипетського сувою². В каталозі вони позначені як «фотокопії єгипетської писемності на папірусі з бібліотеки Браницького в Суха-Бескидзькій (кінець XIX століття)». На оригінальному конверті для їхнього зберігання польською мовою зазначено,

¹ Стаття написана за матеріалами доповідей, виголошених на конференціях: «XIX сходознавчі читання А. Кримського» (м. Київ, Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 16 жовтня 2015 р.) [1, с. 77–78] та «Язык(и) древнеегипетской культуры: проблемы переводимости» (м. Москва, Центр єгиптології ім. Б. О. Турасва, 11–12 листопада 2015 р.).

² Ми вдячні Н. М. Зуб, співробітниці Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, яка привернула нашу увагу до цих фотодокументів.

що це «папірус із бібліотеки Браницького в Суха» (іл. 1)¹. Якість цих фотографій є дуже поганою. На знімках показано два аркуші сувою:

1) Три ідентичні фотографії одного аркуша (іл. 2)². Їхній розмір: 11×10 см. Усі три вицвіли, і їхній зміст майже не розрізняється. Під цими трьома світлинами є однакові приписки³: «*Wielkość: Zmniejszona od oryginału 19.8 razy*» – «Розмір: зменшення від оригіналу (в) 19,8 разів» (іл. 3)⁴.

2) Ще одна фотографія, розміром 18×10 см показує другий аркуш документа (іл. 4)⁵. У цьому випадку якість трохи краща. Текст можна читати й частково можна розглянути віньетки. Попередній огляд дозволив дійти висновку, що даний документ виписаний ієратикою та містить монохромні віньетки у верхньому фризі. За палеографічними ознаками і стилістикою малюнків його можна датувати Пізньоптолемеївським або раннім Римським часом. При порівнянні малюнків на цьому сувої зі стилістикою ілюстрацій Книги мертвих можна побачити, що вони відповідають «Стилю 2» оформлення пізньої Книги мертвих за класифікацією М. Дж. Мошера [2, р. 143–172].

Отже, судячи з приписки на конверті, даний манускрипт походить із бібліотеки відомого польського аристократа Олександра Браницького, що розташовувалася в його маєтку в Суха-Бескидзькій. Біографія цієї видатної особистості заслуговує на окрему розповідь [3, s. 397–398].

Граф Олександр Владиславович Браницький (*Aleksander Branicki*) (1821–1877) – відомий польський мандрівник, ентомолог, колекціонер і меценат (іл. 5) [4, s. 256, гус. 3]. Представник знатного роду герба Корчак (іл. 6)⁶. Він був сином графа Владислава Браницького (1783–1843), генерала російської армії епохи наполеонівських війн і згодом імперського сенатора, і Рози Станіславівни Потоцької (1780–1862), представниці іншого відомого польського роду. Народився Олександр Браницький чи то в Санкт-Петербурзі, чи то в Любомилі в Україні в 1821 р., а помер в 1877 р. у французькій Ніцці. Був одружений з Ганною Галинською (1824–1907) і мав від цього шлюбу єдиного сина Владислава (1848–1914).

Молоді роки О. Браницького пройшли в Санкт-Петербурзі, де він отримав освіту й обертався в колах прогресивної російської та польської інтелігенції. Втім, за патріотичні гасла й фінансову підтримку польського повстання 1863 р. був арештований і засланий до Саратова, а потім, у тому ж 1863 р., висланий за межі Російської імперії.

¹ © IP НБУВ, фото автора.

² © IP НБУВ, фото автора.

³ Ми завдячуємо їхньому прочитанню д-ру М. Долинській (Dr. *Monika Dolińska*, Warsaw).

⁴ © IP НБУВ, фото автора.

⁵ © IP НБУВ, фото автора.

⁶ Фото за: [ru.wikipedia.org/wiki/Корчак_\(герб\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Корчак_(герб)).

Разом із братом Костянтином Браницьким (1824–1884), Антоном Вагою та Владиславом Тачанівським Олександр Браницький за власні кошти здійснив кілька наукових експедицій. Він досліджував південну Європу, Аравійський півострів, території Туреччини й деякі країни Африки, зокрема Алжир (1866–1867), Судан (1872–1873) і Єгипет, куди він здійснив дві подорожі (1863–1864 і 1872–1873 рр.). Зібрані природознавчі колекції О. Браницький передав у дарунок Зоологічному кабінетові Головної Варшавської школи (надалі – Варшавського університету). У Франції він закупив для цього ж кабінету багату ентомологічну колекцію та колекцію раковин, а також подарував туди найрідкісніші зоологічні екземпляри зі своїх зібрань в Україні. Крім того, О. Браницький щедро фінансував подорожі інших польських дослідників – Б. Дибовського, М. Янківського, Л. Млокосевича та ін. За свій рахунок він здійснив низку природознавчих публікацій і видань, зокрема «Flora Ukrainy» А. Андржейовського (1869) і «Zoologie obrazkowa» М. Новицького (1876).

Цікаво, але в сфері інтересів графа були й такі речі, як окультизм і спиритизм. Разом з тим, він був одним із піонерів фотографії в Польщі. Окрім того, граф розводив породистих коней, у тому числі чистокровних арабських скакунів, і навіть особисто брав участь у перегонах в Єгипті та інших країнах Близького Сходу.

Під час двох своїх подорожей до Єгипту в 1863–1864 і 1872–1873 рр. О. Браницький придбав значну колекцію єгипетських старожитностей. Зокрема, з першої він відправив з Александрії в Польщу через Одесу кілька саркофагів. Ще більш успішною була друга експедиція графа, в якій його супроводжували дружина та син, і під час якої він зустрічався в Каїрі з відомим польським істориком літератури Станіславом Тарновським, майбутнім ректором Ягеллонського університету в Кракові. Імовірно, що під час цієї експедиції О. Браницький разом з Фр. Новаковським проводив навіть власні археологічні розкопки, однак точно з'ясувати всі обставини цього зараз неможливо [4, s. 246–247]. Наразі ж можна сказати, що саркофаги, картонажі й мумії, які він привіз з Єгипту до Польщі, він згодом подарував університетським музеям у Кракові [4, s. 243–245; але пор.: 5, p. 137 (173)] (Krakow Arch. Mus. AS/2442 – **іл. 7**) [4, s. 257, гус. 4], а також у Варшаві [6, s. 451–453; пор.: 5, p. 178 (418)] (Warsaw Nat. Mus. № 236806 MNW – **іл. 8**) [6, s. 453, гус. 285b; 4, s. 258, гус. 7] та Вільнюсі [4, s. 248; 7, p. 20 (18, 19)] (Vilnius № 6285 – **іл. 9** [4, s. 258, гус. 7], **9a** [7, pl. 39 (II.18.1)]).

Разом з тим, можна стверджувати, що далеко не всі старожитності О. Браницький роздарував музеям. Певна їхня частина залишилася в його особистій колекції археологічних артефактів. За спогадами сучасників, вона налічувала до 600 експонатів [4, s. 247]. Відомо й де знаходилося це зібрання.

О. Браницькому належало чимало нерухомості в різних країнах. Так, він мав родовий маєток у Ставищі під Києвом. Власне, саме цим можна пояснити наявність документів О. Браницького у фондах ІР НБУВ. Тут, у Ставищі, в 1857 р. він навіть заснував ботанічний сад. Браницькому належали будинки у Варшаві, Парижі й Ніцці, але свій найбільший маєток він побудував у містечку Суха-Бескидзька (*Sucha Beskidzka*) в Польщі. Сьогодні це місто є центром Сухського повіту Малопольського воєводства, займає площу понад 27 км² і в ньому мешкає близько 10 тисяч жителів.

Протягом 1843–1846 рр. О. Браницький розбудовує в Сухій-Бескидзькій родовий замок (іл. 10) [4, s. 259, гус. 8]. Граф піклується про його благоустрій і закупає для нього стильні меблі та порцеляни. Він збирає тут твори мистецтва – картини, скульптуру та графіку, а також колекцію старожитностей і нумізматики. Але найбільшою гордістю графа стає бібліотека, яка на той час була однією з найбільших приватних бібліотек Польщі (див. докладніше: [8]). У ній налічувалося кілька тисяч одиниць зберігання, в тому числі стародавні гравюри й коштовні манускрипти. На жаль, під час Другої світової війни маєток Браницького в Сухій-Бескидзькій зазнав страшних руйнувань, і бібліотеку було майже знищено. Її залишки розійшлися по різних музеях і бібліотеках Польщі. Описів і каталогів бібліотеки Браницького довоєнного часу не збереглося.

Отже, чотири світлини з фондів ІР НБУВ переконливо доводять, що, принаймні, один давньоєгипетський манускрипт у зібранні бібліотеки О. Браницького в Сухій-Бескидзькій був і, найімовірніше, граф привіз його з Єгипту.

Виникає наступне питання – ідентифікація цього сувою, адже папірус міг бути знищений під час війни, і тоді київські фотографії будуть його єдиною згадкою. На щастя, цього не трапилось. Завдяки люб'язній консультації д-ра Франсуа Хербіна (Dr. Fr. Herbin, Paris) вдалося ідентифікувати манускрипт, зображений на київських фотографіях. Ним виявився «папірус Bytomski», який зараз зберігається у фондах Національного Музею у Варшаві (Warsaw Nat. Mus. № 147822)¹. Довжина цього сувою складає 1,88 м, ширина: 0,3 м. На київських світлинах показані перший і останній аркуші цього манускрипту.

Усупереч відсутності докладної публікації, «папірус Bytomski» неодноразово згадувався в повоєнній польській єгиптологічній літературі. Вперше про нього пише в 1955 р. К. Михайловський у книзі «*Sztuka Starożytna*», де була опублікована і його перша фотографія (іл. 11) [9, s. 19,

¹ Ми вдячні д-ру М. Долинській (Dr. M. Dolińska), хранителю єгипетської колекції Національного Музею у Варшаві, за консультації та надані для ознайомлення фотографії цього сувою.

fig. 6]. Через два роки Б. Кокот публікує статтю «Papyrus Bytomski» в журналі «Przegląd Orientalistyczny», яка, втім, є оглядовою [10, s. 83–88]. Короткий опис цього ж папірусу дає Т. Андржеєвський у своєму «*Katalog Rekopisow Egipskich, Koptyjskich i Etiopskich*» [11, s. 5], де зміст сувою охарактеризований, як збірник «молитов до Осіріса» («Molitwa do Ozyrusa»). Тут правильно наведені параметри папірусу: 1,88 м x 0,30 м, тоді як пізніше К. Михайловський у статті в збірці «*Textes et langages de l’Egypte pharaonique*» [12, p. 219–224] дає дещо некоректні дані: «0,188 м × 0,30 м». Після 1974 р. згадування про «папірус Bytomski» зникають із наукової літератури. Цікаво, що в статті Б. Кокот, спеціально присвяченій цьому папірусові, надані фотографії аркушів лише середини сувою (іл. 12) [10, tab. XIV], тоді як перший і останній аркуші, тобто ті, які представлені на світликах з ІР НБУВ, – відсутні.

До відкриття й ідентифікації фотографій з київського Інституту рукопису, польським колегам про походження цього сувою майже нічого не було відомо. Після Другої світової війни цей папірус спочатку опинився в Регіональному Музеї в Битомі, а потім у Музеї Сілезії в Катовіце з єдиною вказівкою, що туди він потрапив з якоїсь місцевості поблизу Битома. Власне, від містечка Битом (*Bytom*) і утворилося відоме найменування сувою як «папірус Bytomski». Це містечко перебуває на відстані бл. 100 км від Сухої-Бескидзької, але за яких обставин і ким папірус було перевезено до Битому з бібліотеки Браницького в Суха, невідомо. Поза сумнівом, це трапилося під час війни. Вже в 1947 р. зазначений папірус був переданий з Катовіце у фонди Варшавського Національного музею, де він одержав інв. № 147822 і зберігається понині. Ніяких інших даних щодо його походження до сьогоднішнього дня не існувало. Також примітно, що цей манускрипт ніколи не експонувався й понад 60 років перебував у фондоховищі музею.

Кілька років тому була проведена реставрація папірусу, і зараз він готується до публікації варшавським єгиптологом Мирославом Барвіком (Dr. *Mirosław Barwik*). Раніше невідомі польським колегам дані щодо походження цього документа і його перші відомі фотографії з бібліотеки Браницького в Сухій-Бескидзькій також будуть включені до цього видання, і, таким чином, ідентифікація розглянутих світлин з ІР НБУВ виявилася дуже своєчасною.

Оскільки докладне дослідження документа зараз готує М. Барвік, ми можемо дозволити собі лише дуже стислий розгляд його просопографії та змісту.

Отже, даний сувій належав жінці на ім'я *P3-t3-s.t-ḫ3.t* («Та, що з місця великого») [13, S. 426]. Йому відповідають грецькі форми Πατσεως (50);

Παστεους (2); Πατσετους (2); Πατσεος (1); Πατσεως (1). Загалом відомо 143 випадки вживання цього імені в документах¹.

У папірусі також наведене ім'я матері *P3-t3-s.t-3.t*, яку звали *T3-šri.t-Mnw* («Дочка Мина») [14, I, 369.3; 13. S. 1112]. Грецькими формами цього імені є: Σεμνινς (16), Σεμνινς (12), Σεμινς (1), Τσεμνινς (1), Τσεμνινς (1). Сумарно зафіксовано 195 випадків його застосування².

Зокрема, жінка на ім'я *T3-šri.t-Mnw* була господаркою папірусу Книги мертвих рLeiden T 19³, а в рVienna ÄS 3847 (= Pap. No.1)⁴, *T3-šri.t-Mnw* згадується як мати *Mw.t-ir-di=s* (?), володарки цього сувою. Також *T3-šri.t-Mnw* – це ім'я матері *Tw=f-nh*, господаря знаменитого сувою Книги мертвих рTurin 1791, публікація якого Р. Лепсіусом у 1842 р. поклала початок вивченню цього збірника [15].

Що стосується змісту рукопису, то «папірус Вутомські» містить одну з версій т. зв. літургічних текстів *S3hw*, тобто «Прославлянь Осіріса та померлого» (Glorification texts). Ці літургії були характерні для заупокійної літератури Єгипту Греко-римської доби. Текст «Прославлянь» у «папірусі Вутомські» починається з 3-го рядка першого аркуша зі слів *h3 Wsir hnty Tmntt sk3 tw wrw nw P [...]* – «О⁵, Осіріс, що передує Західним, звеличують тебе Великі в Пе [...]», що відповідає тексту 16-ї глави *S3hw* I [18, S. 219], а перший рядок тексту – *i Wsir ts tw hr nmit=k [...]* – «О, Осіріс, піднятий ти на твоїх похоронних носилках⁶ [...]», знаходить паралель на початку «Прославлянь» у рBerlin 3162, I, 1–2 (іл. 13а–б) [19, Taf. I; 20, S. 146].

Варто сказати, що після вдалої реалізації міжнародного проекту *Bonn Totenbuchprojekt* інтерес багатьох єгиптологів звернувся саме до пізньої релігійно-заупокійної літератури. В 2008 р. виходять дослідження й переклад текстів «Осірічної літургії», виконані видатним німецьким єгиптологом Я. Ассманом [18]. У 2009 р. свої переклади пізніх заупокійних текстів, у тому числі й «Прославлянь», має публікувати британський дослідник М. Сміт [21]. У 2011 і 2012 рр. у Нью-Йорку й Фройденштадті пройшли два масштабні міжнародні колоквиуми, спеціально присвячені пізнім літургічним текстам. Матеріали цих колоквиумів нещодавно були опубліковані в Німеччині [22].

¹ Всього 83 згадки в демотичних документах. Варіант: *P3-t3-is.t-3.t* (4). За даними ресурсу <http://www.trismegistos.org/> (дата звернення: 09.02.2016).

² Всього 85 згадки в демотичних документах. Варіанти: *T3-šri.t-n-Mnw* (51), *T3-šri.t-n.t-Mnw* (15), *T3-šr-Mnw* (2), *T3-šr.iw-Mnw* (2), *T3-šri.t-Mn.t* (2), *T3-šr-Mn.t* (1), *T3-šr-n-Mnw* (1). За даними ресурсу <http://www.trismegistos.org/> (дата звернення: 09.02.2016).

³ Totenbuchprojekt Bonn, TM 56987, <totenbuch.awk.nrw.de/objekt/tm56987>.

⁴ Totenbuchprojekt Bonn, TM 57699, <totenbuch.awk.nrw.de/objekt/tm57699>.

⁵ До значення див: [16, II, S. 471; 17, S. 485].

⁶ До значення див: [17, S. 412].

Варто відзначити, що Польщі щодо цього пощастило, оскільки, крім зазначеного «папірусу *Bytomski*», у цій країні є ще один відомий сувій з текстами «Прославлянь» – це т. зв. «папірус *Śekowski*» з Бібліотеки Ягеллонського університету в Кракові. Переклад текстів «Прославлянь» у цьому документі був опублікований А. Счудзловською в 1980 р. [23, р. 131–138] (іл. 14) [23, Fig. 1]. Даний папірус потрапив у Польщу ще в першій половині XIX сторіччя і навіть був відомий Ж.-Ф. Шампольону. Слід відзначити, що примірник його першого, дуже рідкісного факсимільного видання 1826 р. (іл. 15) [24, р. 400–401] також зберігається у фондах Інституту рукопису НБУВ (ф. VIII, од. зб. 565/15) (іл. 16, 17)¹.

Підведемо основні підсумки нашого дослідження.

– З’ясовано, що на фотографіях з фонду XXIV № 2702 Інституту рукопису НБУВ показано папірус Національного Музею у Варшаві № 147822 (= «папірус *Bytomski*»).

– Фотографії цього папірусу з фондів Інституту рукопису НБУВ дозволяють з’ясувати ім’я його першого власника та дають підстави припустити, що цей сувій був привезений з Єгипту в Польщу О. Браницьким і зберігався до Другої світової війни в його бібліотеці в Сухій-Бескидзькій.

– Оскільки О. Браницький був одним з піонерів фотографії в Польщі, знімки цього папірусу, цілком імовірно, були зроблені ним власноруч.

– З’ясування походження папірусу та його перші відомі фотографії з фондів ІР НБУВ знайдуть відображення в публікації цього документа М. Барвіком, відповідній документації Національного Музею у Варшаві, а також у дисертаційному дослідженні С. С. Гальчинської (*C. Z. Gałczyńska, Warsaw*) «Олександр Браницький як колекціонер єгипетських старожитностей».

Список використаних джерел

1. Тарасенко М. О. Невідомі фотографії давньоєгипетського папірусу з бібліотеки О. Браницького (ІР НБУВ, ф. XXIV, № 2702) // XIX Сходознавчі читання А. Кримського. До 120-річчя від дня народження А. П. Ковалівського. Тези доповідей міжнародної наукової конференції, м. Київ, 16–17 жовтня 2015 р. – К., 2015. – С. 77–78.
2. Mosher M. Jr. Theban and Memphite Book of the Dead Traditions in the Late Period // *Journal of the American Research Center in Egypt*. – 1992. – Vol. 29. – P. 143–172.
3. Maciesza A. Branicki Aleksander // *Polski Słownik Biograficzny*. – Kraków, 1936. – Т. 2. – С. 397–398.
4. Gałczyńska C. Z. Pierwsze sarkofagi egipskie w Polsce. Z historii zbiorów zażytków antycznych // *Materiały Archeologiczne*. – 2013. – Т. XXXIX. – С. 241–263.

¹ © ІР НБУВ, фото автора.

5. Niwiński A. 21st Dynasty Coffins from Thebes. Chronological and Typological Studies. – Mainz : Philipp von Zabern, 1988. – 209 p., pl. – (Theben ; Bd. 5).

6. Dolińska M. Egipskie mumie i sarkofagi z kolekcji Uniwersytetu Warszawskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie // *Ars et Educatio. Kultura artystyczna Uniwersytetu Warszawskiego* / Red. J. Miziołek. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2003. – S. 445–462.

7. Berlev O., Hodjash S. Catalogue of the Monuments of Ancient Egypt. From the Museums of the Russian Federation, Ukraine, Bielorrussia, Caucasus, Middle Asia and the Baltic States. – Freiburg ; Göttingen : University Press Fribourg ; Vandenhoeck & Ruprecht Göttingen, 1998. – 328 p., 208 pl. – (Orbis Biblicus et Orientales ; Vol. 17).

8. Małyśiak H. Biblioteka Branickich i Tarnowskich w Suchej. – Bielsko-Biała : Beskidzka Oficyna Wydawnicza BTKS, 1986. – 110 s.

9. Michałowski K. Sztuka Starożytna. – Warszawa : Wydawnictwo ‘Sztuká’, 1955. – 269 s.

10. Kokot B. Papyrus Bytomski // *Przegląd Orientalistyczny*. – 1957. – № 1 (21). – S. 83–88.

11. Andrzejewski T. Katalog Rekopisów egipskich, Koptyjskich i Etiopskich. – Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe, 1960. – 65 s. – (Katalog rekopisów orientalnych ze zbiorów polskich ; 4).

12. Michałowski K. La publication des textes égyptiens des musées de Pologne // *Textes et langages de l’Égypte pharaonique. Cent cinquante années de recherches 1822–1972. Hommage à Jean-François Champollion*. – Le Caire : Institut Français d’Archéologie Orientale, 1974. – P. 219–224. – (Bibliothèque d’Étude ; T. 64/3).

13. Demotisches Namenbuch / Hrsg. Von E. Lüddeckens und H. J. Thissen. 18 Fasc. Wiesbaden : Reichert Verlag, 1980–2000. – S. 426.

14. Ranke H. Die ägyptischen Personennamen. – Bd. I–III. – Glückstadt ; Hamburg ; New York : J. J. Augustin, 1935.

15. Lepsius R. Das Tottenbuch der Ägypter nach dem hieroglyphischen Papyrus in Turin. – Leipzig : Wigand, 1842. – 24 S., 79.

16. Erman A., Grapow H. Wörterbuch der ägyptischen Sprache. – Berlin : Akademie-Verlag, 1955. – Bd. I–V.

17. Hannig R. Die Sprache der Pharaonen. Großes Handwörterbuch Ägyptische-Deutsch / Hannig–Lexica ; 1. – Mainz : Verlag Philipp von Zabern, 1995. – 1412 S. – (Kulturgeschichte der Antiken Welt ; Bd. 64).

18. Assmann J. Altägyptische Totenliturgien. Bd. III : Osirisliturgien in Papyri der Spätzeit / unter Mitarbeit von M. Bommas und A. Kucharek. – Heidelberg : Universitätsverlag Winter, 2008. – 564 S.

19. Frank-Kamanetzki J. Der Papyrus Nr. 3162 des Berliner Museums // *Orientalistische Literaturzeitung : Monatsschrift für die Wissenschaft vom Vorderen Orient und seine Beziehungen zum Kulturkreis des Mittelmeers*. – 1914. – Bd. 17/3. – S. 97–102, Taf. I–II.

20. Frank-Kamanetzki J. Der Papyrus Nr. 3162 des Berliner Museums (Schluss) // *Orientalistische Literaturzeitung : Monatsschrift für die Wissenschaft vom Vorderen Orient und seine Beziehungen zum Kulturkreis des Mittelmeers*. – 1914. – Bd. 17/4. – S. 145–155.

21. Smith M. *Traversing Eternity. Texts for the Afterlife from Ptolemaic and Roman Egypt*. – Oxford : University Press, 2009. – XX + 725 p.
22. *Liturgical Texts for Osiris and the Deceased in Late Period and Graeco-Roman Egypt* / Ed. By B. Backes, J. Dielman. – Wiesbaden : Harrassowitz, 2015. – VIII + 306 S. – (Studien zur spätägyptischen Religion. Bd. 14).
23. Szczudłowska A. Ancient Egyptian Glorification // *Rocznik Orientalistyczny*. – 1980. – T. XLI, Z. 2. – P. 131–138.
24. Andrzejewski T. Papirus Sękowskiego // *Przegląd Orientalistyczny*. – 1954. – № 4 (12). – S. 393–404.

References

1. Tarasenko, M. O. (2015, October). Nevidomi fotografii dawnoiehypetskoho papirusu z biblioteki O. Branytskoho (IR NBUV, f. XXIV, № 2702) [Unknown photos of an ancient Egyptian papyrus from A. Branytsky library (IM of VNLU, F. XXIV, No. 2702)]. In *XIX Shkodoznavchi chytannia A. Krymskoho* [The 19th A. Krymskyi Orientalistic Readings]: *Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 77–78). Kyiv, Ukraine [In Ukrainian].
2. Mosher, M. Jr. (1992). Theban and Memphite Book of the Dead Traditions in the Late Period. In *Journal of the American Research Center in Egypt, Vol. 29*, pp. 143–172. [In English].
3. Maciesza, A. (1936). Branicki Aleksander. In *Polski Słownik Biograficzny*, (Vol. 2, pp. 397–398). Kraków. [In Polish].
4. Gałczyńska, C. Z. (2013). Pierwsze sarkofagi egipskie w Polsce. Z historii zbiorów zabytków antycznych. In *Materiały Archeologiczne, Vol. 39*, pp. 241–263. [In Polish].
5. Niwiński, A. (1988). *21st Dynasty Coffins from Thebes. Chronological and Typological Studies* (Vol. 5). Mainz: Philipp von Zabern. [In English].
6. Dolińska, M. (2003). Egipskie mumie i sarkofagi z kolekcji Uniwersytetu Warszawskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. In: J. Miziołek (Ed.), *Ars et Educatio. Kultura artystyczna Uniwersytetu Warszawskiego* (pp. 445–462). Warszawa: Uniwersytet Warszawski. [In Polish].
7. Berlev, O., Hodjash, S. (1998). *Catalogue of the Monuments of Ancient Egypt. From the Museums of the Russian Federation, Ukraine, Bielorrussia, Caucasus, Middle Asia and the Baltic States* (Series Ed., Orbis Biblicus et Orientales, Vol. 17). Freiburg, Göttingen: University Press Fribourg, Vandenhoeck & Ruprecht Göttingen. [In English].
8. Małyśiak, H. (1986). *Biblioteka Branickich i Tarnowskich w Sucheju*. Bielsko-Biała: Beskidzka Oficyna Wydawnicza BTKS. [In Polish].
9. Michałowski, K. (1955). *Sztuka Starożytna*. Warszawa: Sztuká. [In Polish].
10. Kokot, B. (1957). Papirus Bytomski. In *Przegląd Orientalistyczny*, No. 1 (21), pp. 83–88. [In Polish].
11. Andrzejewski, T. (1960). *Katalog Rekopisów egipskich, Koptyjskich I Etiopskich* (Series Ed., Katalog rekopisów orientalnych ze zbiorów polskich, Vol. 4). Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe. [In Polish].

12. Michałowski, K. (1974). La publication des textes égyptiens des musées de Pologne. In *Textes et langages de l'Égypte pharaonique. Cent cinquante années de recherches 1822–1972. Hommage à Jean-François Champollion* (Series Ed., Bibliothèque d'Étude, Vol. 64/3, pp. 219–224). Le Caire : Institut Français d'Archéologie Orientale. [In French].

13. Lüddeckens, E., Thissen, H. J. (Eds.). (1980–2000). *Demotisches Namenbuch* (Vol. 18, p. 426). Wiesbaden: Reichert Verlag. [In German].

14. Ranke, H. (1935). *Die ägyptischen Personennamen* (Vols. 1–3). Glückstadt, Hamburg, New York: J. J. Augustin. [In German].

15. Lepsius, R. (1842). *Das Todtenbuch der Ägypter nach dem hieroglyphischen Papyrus in Turin*. Leipzig: Wigand. [In German].

16. Erman, A., Grapow, H. (1955). *Wörterbuch der ägyptischen Sprache* (Vols. 1–5). Berlin: Akademie-Verlag. [In German].

17. Hannig, R. (1995). *Die Sprache der Pharaonen. Großes Handwörterbuch Ägyptische-Deutsch* (Series Ed., Kulturgeschichte der Antiken Welt, Vol. 64). Mainz: Verlag Philipp von Zabern. [In German].

18. Assmann, J. (2008). *Altägyptische Totenliturgien. Bd. 3. Osirisliturgien in Papyri der Spätzeit* (unter Mitarbeit von M. Bommas und A. Kucharek). Heidelberg: Universitätsverlag Winter. [In German].

19. Frank-Kamanetzki, J. (1914). Der Papyrus Nr. 3162 des Berliner Museums. In *Orientalistische Literaturzeitung: Monatsschrift für die Wissenschaft vom Vorderen Orient und seine Beziehungen zum Kulturkreis des Mittelmeers, Vol. 17/3*, pp. 97–102, pl. 1–2. [In German].

20. Frank-Kamanetzki, J. (1914). Der Papyrus Nr. 3162 des Berliner Museums (Schluss). In: *Orientalistische Literaturzeitung: Monatsschrift für die Wissenschaft vom Vorderen Orient und seine Beziehungen zum Kulturkreis des Mittelmeers, Vol. 17/4*, pp. 145–155. [In German].

21. Smith, M. (2009). *Traversing Eternity. Texts for the Afterlife from Ptolemaic and Roman Egypt*. Oxford: University Press. [In English].

22. Backes, B., Dielman, J. (Eds.). (2015). *Liturgical Texts for Osiris and the Deceased in Late Period and Graeco-Roman Egypt* (Series Ed., Studien zur spätägyptischen Religion, Vol. 14). Wiesbaden: Harrassowitz. [In English].

23. Szczudłowska, A. (1980). Ancient Egyptian Glorification. In: *Rocznik Orientalistyczny, Vol. 41* (2), pp. 131–138. [In English].

24. Andrzejewski, T. (1954). Papirus Sękowskiego. In: *Przegląd Orientalistyczny, No. 4* (12), pp. 393–404. [In Polish].

M. Tarasenko

Unknown photographs of an ancient Egyptian papyrus from A. Branicki Library (IM of VNLU, F. XXIV, No. 2702).

The article subject is the identification of two sheets of an ancient Egyptian manuscript on four photographs from the fonds of the Institute of Manuscript of V. Vernadsky National Library of Ukraine (fond XXIV, No. 2702). We have discovered that these photos feature the papyrus No. 147822 from the National Museum in Warsaw (“*papyrus*

Bytomski”). Photos of this scroll from the Institute of Manuscript fonds allow to find the name of its first owner and to assume that this manuscript was brought from Egypt to Poland by the Earl Aleksander Branicki and was stored before World War II in his library in Sucha Beskidzka. As A. Branicki was one of photography pioneers in Poland, pictures of this papyrus might be taken by him.

Key words: photographs, ancient Egyptian papyrus, A. Branicki, “papyrus Bytomski”.

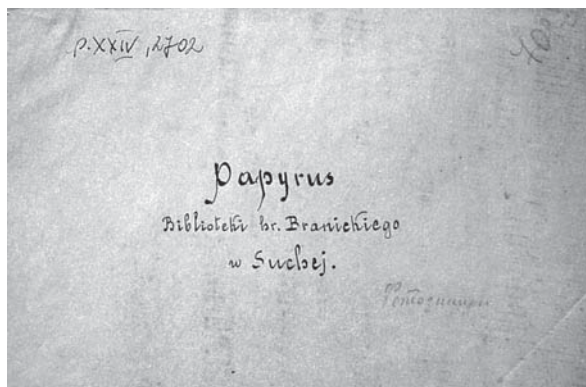
Н. А. Тарасенко

Неизвестные фотографии древнеегипетского папируса из библиотеки А. Браницкого (ИР НБУВ, ф. XXIV, № 2702).

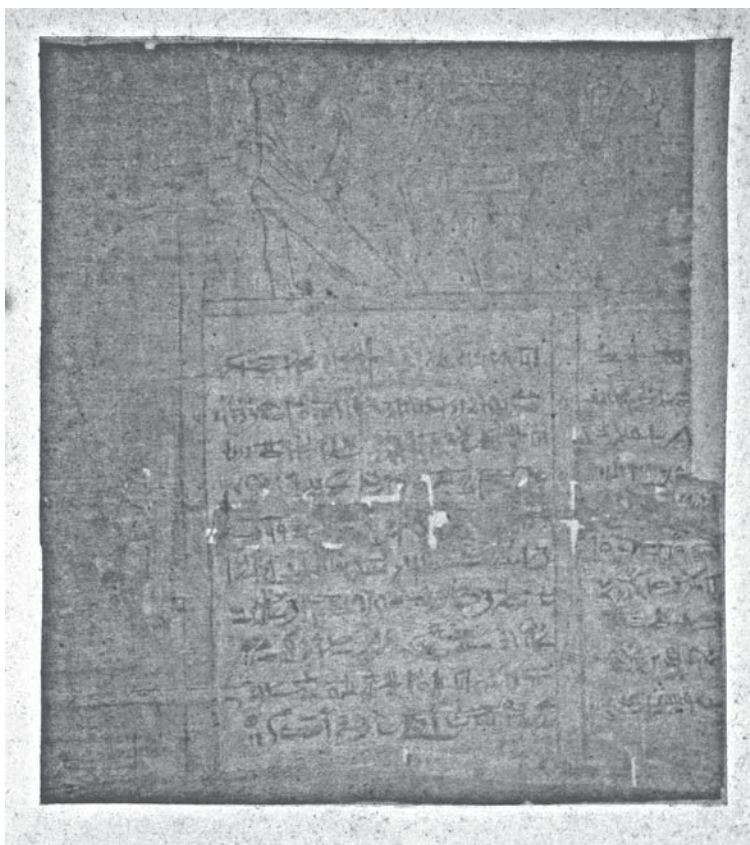
Предметом статьи является идентификация двух листов древнеегипетского свитка по четырем фотографиям из фондов Института рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского (ф. XXIV, № 2702). Выяснено, что на этих фотографиях представлен папирус № 147822 Национального Музея в Варшаве (т. н. «папирус Бытомский»). Фотографии этого свитка из фондов Института рукописи позволяют определить имя его первого владельца и предположить, что эта рукопись была привезена из Египта в Польшу графом Александром Браницким и до Второй мировой войны хранилась в его библиотеке в Суха-Бескидке. Поскольку А. Браницкий был одним из пионеров фотографии в Польше, снимки этого папируса, возможно, были сделаны им собственноручно.

Ключевые слова: фотографии, древнеегипетский папирус, А. Браницкий, «папирус Бытомский».

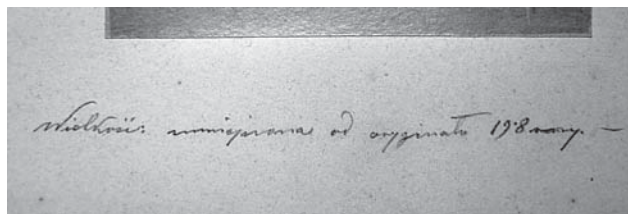
Ілюстрації



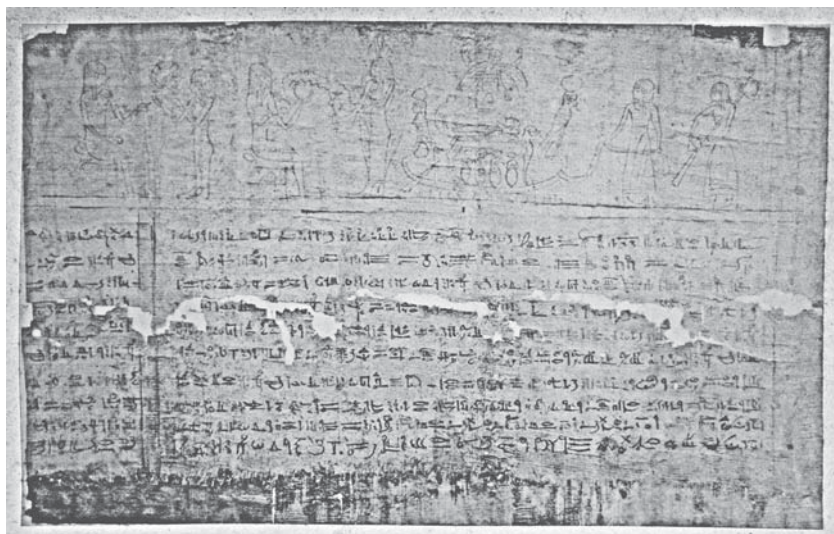
Іл. 1



Лл. 2.



Лл. 3.



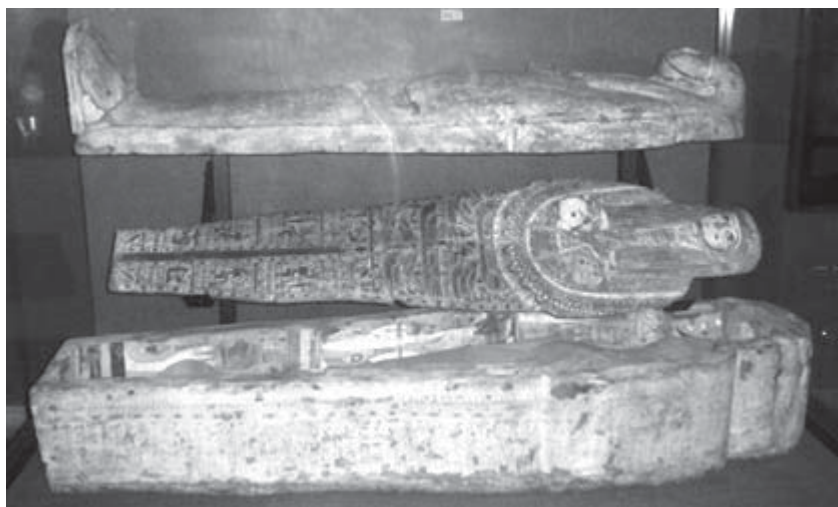
Lt. 4.



Lt. 5.



Ил. 6.



Ил. 7.



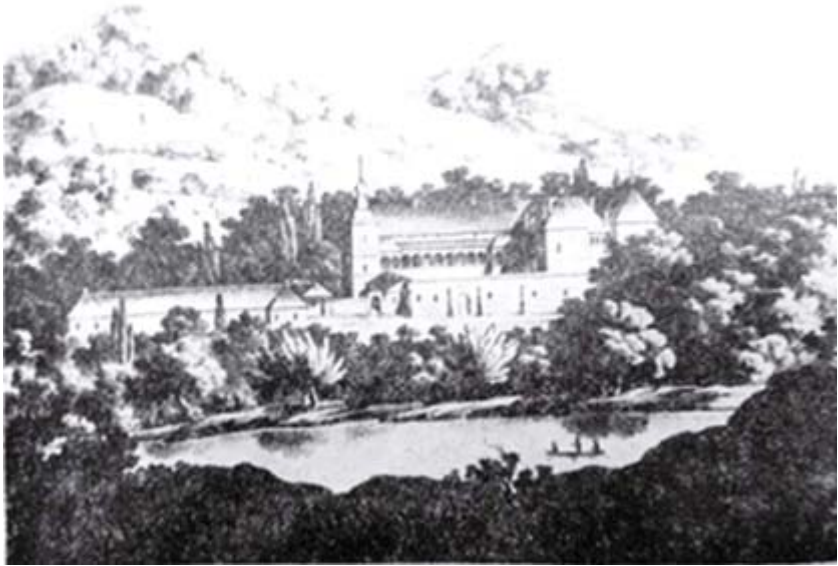
Лл. 8.



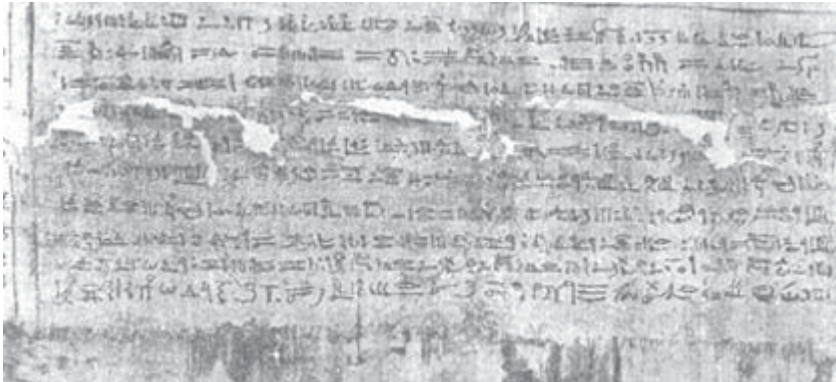
Лл. 9.



Лл. 9 а.



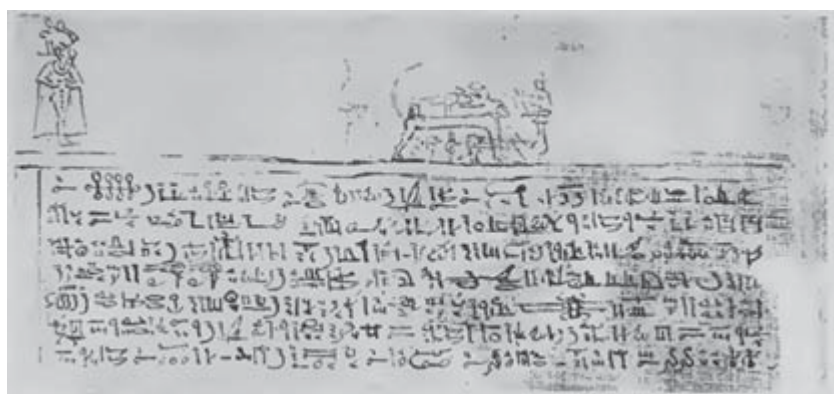
Л. 10.



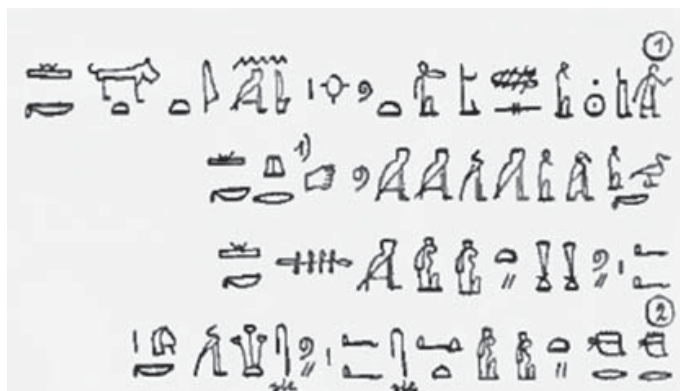
Л. 11.



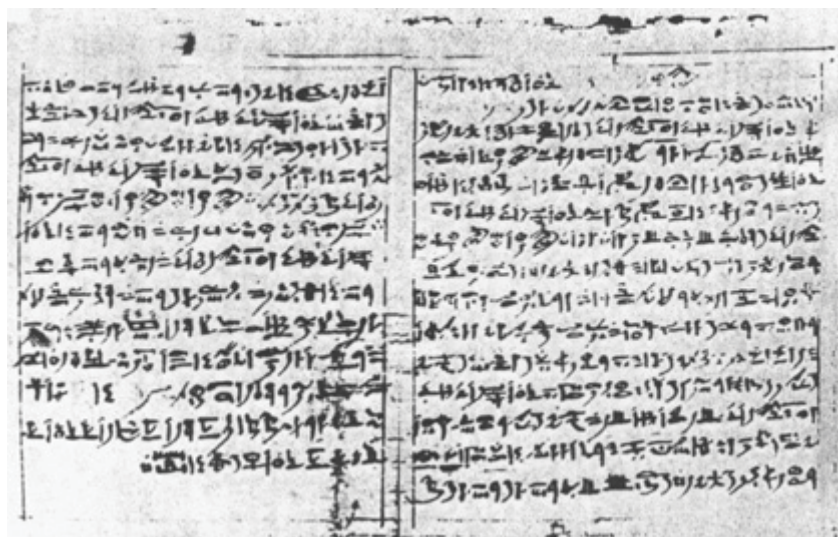
L. 12.



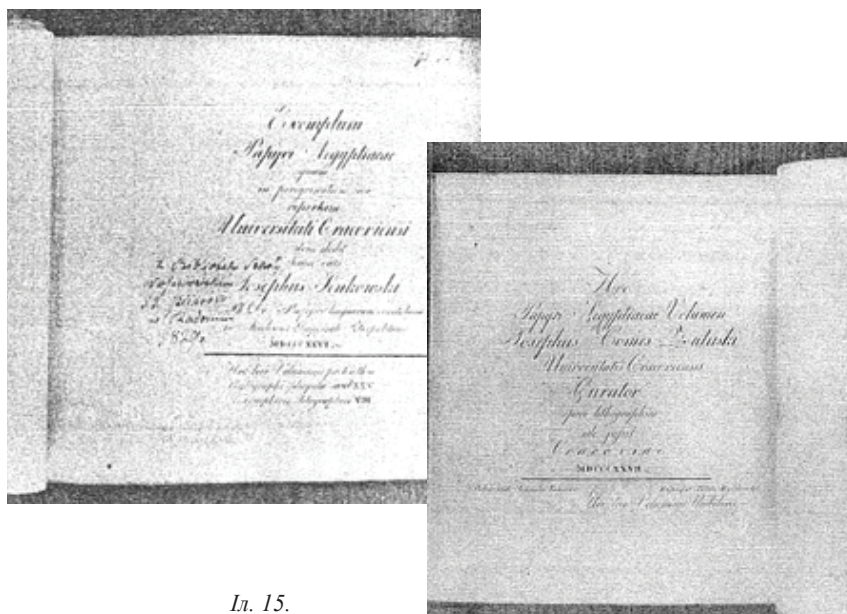
L. 13.



L. 13 a.



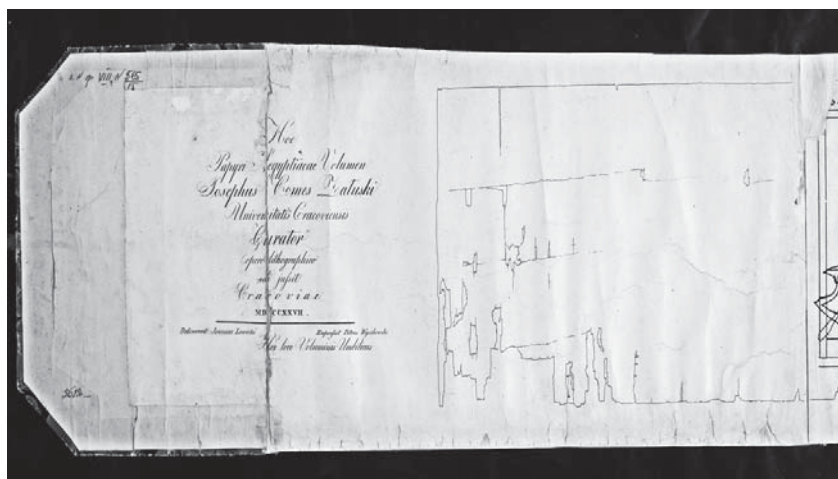
In. 14.



In. 15.



Лл. 16.



Лл. 17